

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

śrīmadrāmāyaṇē vālmīkiyē ādikāvyaē ayōdhyākāṇḍē

॥ trayastrimśaḥ sargaḥ ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

śrī raṅgarāmānuja mahādēśikan

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

śrīḥ
śrīmatē rāmānujāya namaḥ
śrīmatē nigamāntamahādēśikāya namaḥ
śrīsītālakṣmaṇabharataśatrughnahanumatsamēta śrīrāmacandra
parabrahmaṇē namaḥ

॥ trayastrīṃśaḥ sargaḥ ॥

sītālakṣmaṇasahitasya śrīrāmasya
duḥkhamagnapaurajanamukhēbhyō vividhā vārtāḥ śrāvaṃ
śrāvaṃ piturdarśanārthaṃ kaikēyyā bhavanē gamanam

dattvā tu saha vaidēhyā
brāhmaṇēbhyō dhanam bahu |
jagmatuḥ pitaram draṣṭuṃ
sītayā saha rāghavau || 2.33.1 ||

tatō gṛhītē prēśyābhyā -
maśōbhētāṃ tadāyudhē |
mālādāmabhirāsaktē
sītayā samalaṅkṛtē || 2.33.2 ||

tataḥ prāsādaharmyāṇi
vimānaśikharāṇi ca |
abhiruhya janaḥ śrīmā -
nudāsīnō vyalōkayat || 2.33.3 ||

na hi rathyāḥ suśakyantē
gantum bahujanākulāḥ |

āruhya tasmāt prāsādād
dīnāḥ paśyanti rāghavam || 2.33.4 ||

padātiṃ sānujaṃ dṛṣṭvā
sasītaṃ ca janāstadā |
ūcurbahujanā vācaḥ
śōkōpahatacētaḥ || 2.33.5 ||

yaṃ yāntamanuyāti sma
caturaṅgalaṃ mahat |
tamēkaṃ sītayā sārdha -
manuyāti sma lakṣmaṇaḥ || 2.33.6 ||

aiśvaryaśya rasajñāḥ san
kāmanāṃ cākarō mahān |
nēcchatyēvānṛtaṃ kartuṃ
vacanaṃ dharmagauravāt || 2.33.7 ||

yā na śakyā purā draṣṭuṃ
bhūtairākāśagairapi |
tāmadya sītāṃ paśyanti
rājamārgagatā janāḥ || 2.33.8 ||

aṅgarāgōcitāṃ sītāṃ
raktacandanasēvinīm |
varṣamuṣṇaṃ ca śītaṃ ca
nēśyatyāśu vivarṇatām || 2.33.9 ||

adya nūnaṃ daśarathaḥ
sattvamāviśya bhāṣatē |

nahi rājā priyaṃ putraṃ
vivāsayitumarhati || 2.33.10 ||

nirguṇasyāpi putrasya
kathaṃ syād vinivāsanam |
kiṃ punaryasya lōkō'yaṃ
jitō vṛttēna kēvalam || 2.33.11 ||

ānṛśaṃsyamanukrōśaḥ
śrutaṃ śīlaṃ damaḥ śamaḥ |
rāghavaṃ śōbhayantyētē
śaḍguṇāḥ puruṣarṣabham || 2.33.12 ||

tasmāt tasyōpaghātēna
prajāḥ paramapīḍitāḥ |
audakānīva sattvāni
grīṣmē salilasaṅkṣayāt || 2.33.13 ||

pīḍayā pīḍitaṃ sarvaṃ
jagadasya jagatpatēḥ |
mūlasyēvōpaghātēna
vṛkṣaḥ puṣpaphalōpagaḥ || 2.33.14 ||

mūlaṃ hyēṣa manuṣyāṇāṃ
dharmasārō mahādyutiḥ |
puṣpaṃ phalaṃ ca patraṃ ca
śākhāścāsyētarē janāḥ || 2.33.15 ||

tē lakṣmaṇa iva kṣipraṃ
sapalyaḥ sahabāndhavāḥ |

gacchantamanugacchāmō

yēna gacchati rāghavaḥ || 2.33.16 ||

udyānāni parityajya

kṣētrāṇi ca gṛhāṇi ca |

ēkaduḥkhasukhā rāma -

manugacchāma dhārmikam || 2.33.17 ||

samuddhṛtanidhānāni

paridhvastājirāṇi ca |

upāttadhanadhānyāni

hṛtasārāṇi sarvaśaḥ || 2.33.18 ||

rajasābhyavakīrṇāni

parityaktāni daivataiḥ |

mūṣakaiḥ paridhāvadbhi -

rudbilairāvṛtāni ca || 2.33.19 ||

apētōdakadhūmāni

hīnasammārjanāni ca |

praṇaṣṭabalikarmējyā -

mantrahōmajapāni ca || 2.33.20 ||

duṣkālēnēva bhagnāni

bhinnabhājanavanti ca |

asmattyaktāni kaikēyī

vēśmāni pratipadyatām || 2.33.21 ||

vanaṃ nagaramēvāstu

yēna gacchati rāghavaḥ |

asmābhiśca parityaktaṃ
puraṃ sampadyatāṃ vanam || 2.33.22 ||

bilāni daṃṣṭriṇaḥ sarvē
sānūni mṛgapakṣiṇaḥ |
tyajantvasmadbhayādbhītā
gajāḥ siṃhā vanānyapi || 2.33.23 ||

asmattyaktaṃ prapadyantu
sēvyamānaṃ tyajantu ca |
tṛṇamāṃsaphalādānāṃ
dēśaṃ vyālamṛgadvijam || 2.33.24 ||

prapadyatāṃ hi kaikēyī
saputrā saha bāndhavaiḥ |
rāghavēṇa vayaṃ sarvē
vanē vatsyāma nirvṛtāḥ || 2.33.25 ||

ityēvaṃ vividhā vācō
nānājanasamīritāḥ |
śuśrāva rāghavaḥ śrutvā
na vicakrē'sya mānasam || 2.33.26 ||

sa tu vēśma punarmātuḥ
kailāsaśikharaprabham |
abhicakrāma dharmātmā
mattamātaṅgavikramaḥ || 2.33.27 ||

vinītavīrapuruṣaṃ
praviśya tu nṛpālayam |

dadarśāvasthitaṃ dīnaṃ

sumantramavidūrataḥ || 2.33.28 ||

pratīkṣamāṇō'bhijanaṃ tadārta -

manārtarūpaḥ prahasannivātha |

jagāma rāmaḥ pitaraṃ didṛkṣuḥ

piturnidēśaṃ vidhivaccikīrṣuḥ || 2.33.29 ||

tatpūrvamaikṣvākasutō mahātmā

rāmō gamiṣyan nṛpamārtarūpam |

vyatiṣṭhata prēkṣya tadā sumantraṃ

piturmahātmā pratihāraṇārtham || 2.33.30 ||

piturnidēśēna tu dharmavatsalō

vanapravēśē kṛtabuddhiniścayaḥ |

sa rāghavaḥ prēkṣya sumantramabravī -

nnivēdayasvāgamaṃ nṛpāya mē || 2.33.31 ||

|| ityārṣē śrīmadrāmāyaṇē vālmikīyē ādikāvye

ayōdhyākāṇḍē trayastrimśaḥ sargaḥ ||